

Muuttuvat mökkeilytyylit palvelutuotannon haastajina

Manu Rantanen

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti

Uutta yrittäjyyttä osuustoiminnalla –seminaari

24.9.2013 Kuopio

Tutkimushanke

- Muuttuvat mökkeilytyylit ja maaseudun palveluympäristöjen modernisoituminen
- Toteuttajat Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti (Mikkelin ja Seinäjoen yksiköt), SYKE
- Toteutusvuodet 2012 – 2013 (analyysivaihe menossa)
- Rahoitus: TEM, Kouvolan ja Mikkelin kaupungit, Kuortaneen kunta
- Esityksessä käytetään sekä vakiintuneita käsitteitä mökki, mökkeily että hieman eri vivahteisia vapaa-ajan asukas ja vapaa-ajan asuminen.

Tutkimuskysymys

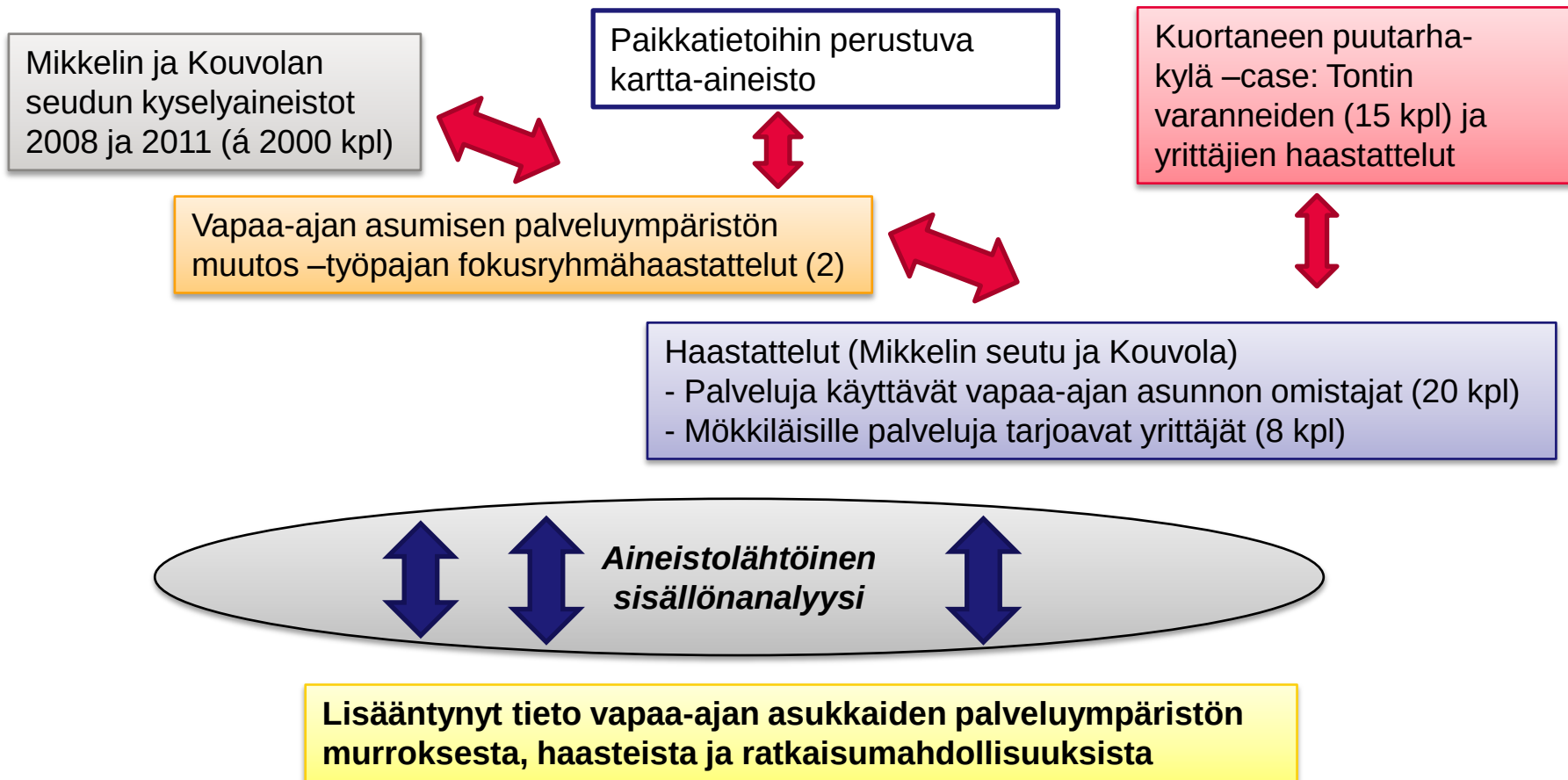
Minkälaisia yhteyksiä ja muutossuuntia on löydettävissä

*vapaa-ajan asukkaiden **mökkeilytyyli**en ja **palvelujen käyttötapojen** välillä?*

*Miten nämä muutokset muovaavat **paikallisia palveluympäristöjä**?*

Aineistot ja menetelmät

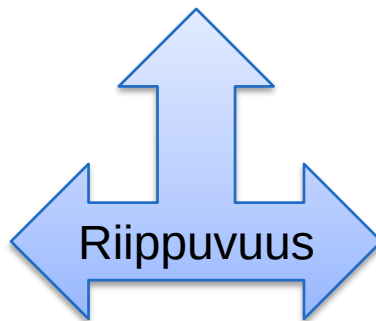
Mökkeilyn ja maaseudun muutosten vuorovaikutus

Yhteiskunnalliset muutokset

- Varallisuuden kasvu – talouden epävarmuus
- Suurten ikäluokkien eläköityminen
- Palvelupitoisuuden kasvu ja uudet tekniset mahdollisuudet
- Trendit, kuten maalaisromantiikka ja puutarhanhoito

Mökkeilyn muutokset

- Osa-aika –asuminen lisääntyy (eläköityminen)
- Uusien mökkien rakentaminen (laantuu)
- Uusia mökinomistajia perintöjen/ kauppojen kautta
- Palvelujen käytön muutokset

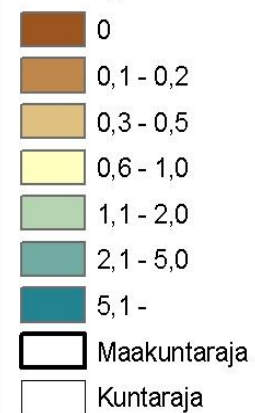

Maaseudun muutokset

- Asumisen ja palveluiden keskittyminen
- Ikääntyminen
- Maatilojen vähentyminen ja toiminnan tehostuminen
- Palveluyritysten merkityksen kasvaminen

Tutkimusalueet

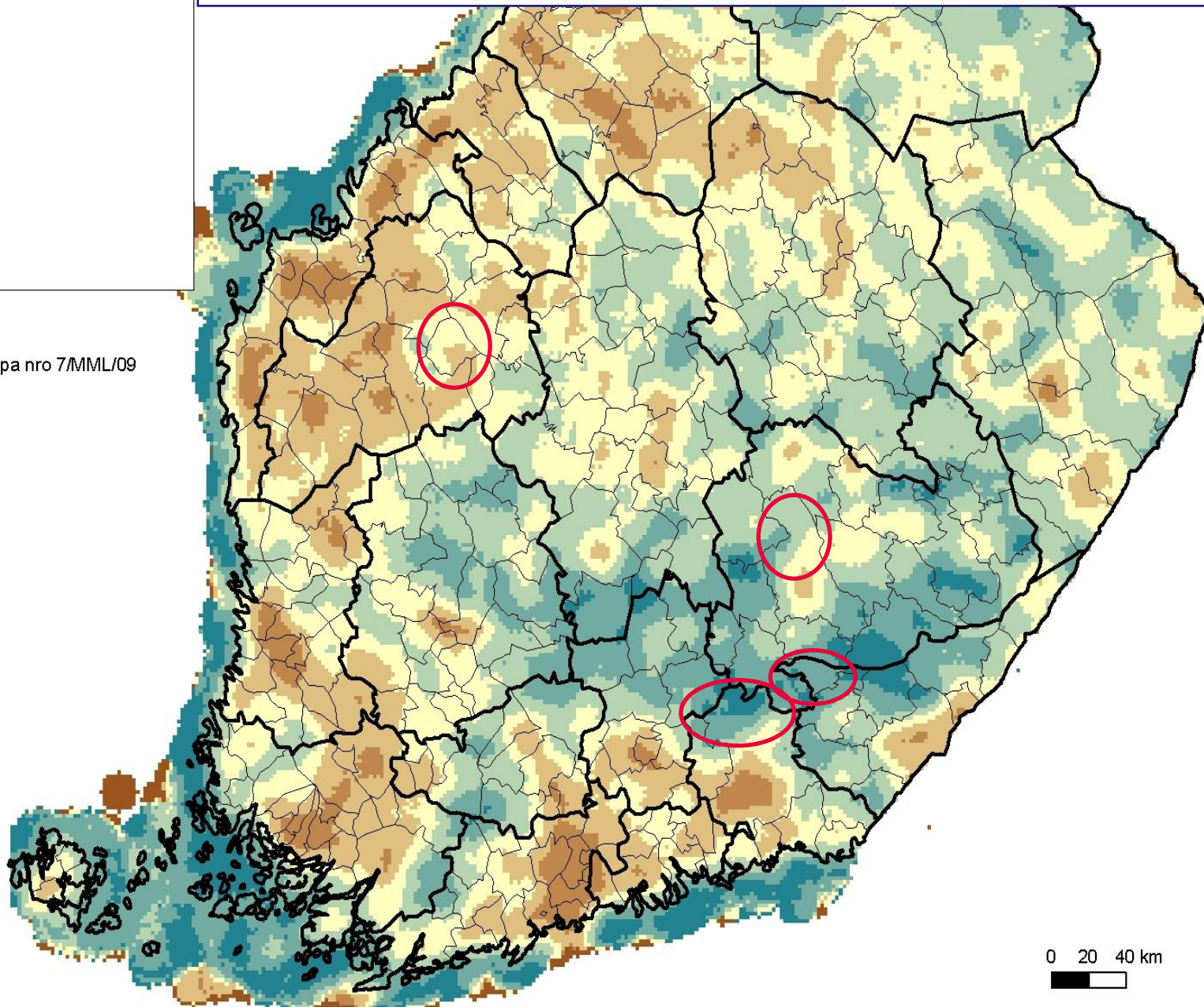
Mökkejä / vakituisesti asuttuja asuntoja

© SYKE

Lähtötiedot: VTJ/VRK 4/2008.

Pohjakartta: ©Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/09

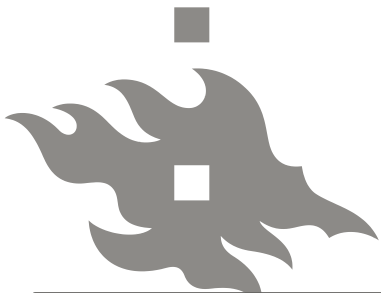

Kartta: Antti
Rehunen/ Syke

Palvelut ja paikallisyhteisö

- Palvelut itsessään ovat aineettomia, mutta ovat usein yhteydessä aineelliseen tuotteeseen.
- Palvelujen luonne vaihtelee naapuriavusta yleishyödyllisiin ja markkinaehtoiisiin palveluihin.
 - Perinteisissä paikallisyhteisöissä (vrt. F. Tönniesin gemeinschaft) palvelus ja vastapalvelus ovat usein tyypillisempiä kuin markkinaehtoinen rahallinen korvaus.
- Palvelu ympäristöjen modernisoitumisprosessissa maaseudulla on vapaa-ajan asukkailla merkittävä rooli.

Palvelu ympäristö

Ylipaikallinen palveluympäristö

Paikallinen palveluympäristö

Välitystoiminnot

Vuorovaikutus ja vaihdanta

Palvelun dimensio

Tavaran dimensio

**Mökkeilijät
palvelujen
käyttäjinä**

**Paikallinen
palvelu-
tarjonta**

Havaintoja palvelujen käyttöön vaikuttavista tekijöistä (I)

- Vapaa-ajan asunnolla **yhtäjaksoisesti vietetty aika**
 - Eläköityminen
- **Fyysisten edellytysten** heikentyminen
 - Ikääntyminen
- **Tottuminen itse tekemiseen** ja palvelujen käytön kokeminen noloksi
- Vapaa-ajan asunnon **varustelu** ja puutteet huolto-osaamisessa

Havaintoja palvelujen käyttöön vaikuttavista tekijöistä (II)

- **Mökkeilynäkemyksen** muuttuminen; painotetaanko mökkeilyssä **itse tekemistä** vai loman **mukavuutta**
 - Mitä **uudempi** mökinomistaja on kyseessä, sitä enemmän he olivat samaa mieltä väittämän ”*Mieluummin ostamme palveluja ja keskitymme nauttimaan lomasta*” kanssa (Kouvolan vapaa-ajanasukastutkimus 2011).
- Palvelutarjonnan **sijainti** ja **löydettävyys**
- **mökkimatkan pituus**
- **Kotitalousvähennyksen** mahdollisuus

Palvelutarjontaan vaikuttavia tekijöitä

- Maatilojen erikoistuminen ja toimintatapojen muuttuminen.
- Epävirallisen tarjonnan väheneminen.
- Kysynnän riittävyys ja kausittaisuus. Mökkiläisten osuus yrityksen kysynnästä.
- Yrittäjämäisyys lisääntyy: Kysyntään vastaaminen sekä kyky tai halu uudistua.
- Yksin yrittäminen vs. verkostoituminen.
- Haasteet uusien säädösten noudattamisessa, jotka eivät ota huomioon pienyrittäjien erityishaasteita.

Kohti yrittäjämäistä asennetta?

- Vapaa-ajan asukkaat haluavat yhä useammin maksaa oikean hinnan ja että tehdään niin kuin tilaaja haluaa.

Tämän toteutumisen vaikeus kertoo palveluympäristön kehittymättömyydestä.

Yleensä on niin, että saat neljä kertaa sopia saman asian, vaikka puunkaadon. Viidennellä kerralla tulee mahdollisesti. Kaikki keskustelut käydään hyvässä hengessä, mutta omassa päässä vaan kiehuu että mikä h... tässä maksaa. Katotaan.. ja mietitään... Ensimmäinen kerta on että onkohan se edes tosissaan. Toisella kerralla on että ai jaa sä ajattelit jotain ihan tehdäkkin.

Yhteenveto: Mökkeily ja maaseudun palveluympäristöjen kehitys

1. Harvat mökkiläiset maatalousvaltaisen yhteisön osana: Itse tekeminen ja vaihdanta.

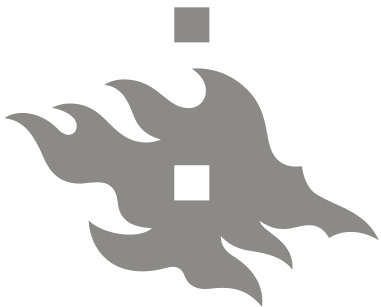
2. Massojen perinteinen kesämökkeily ”juurillaan”. Maatilojen väheneminen ja maaseudun keskittyminen. Palvelut sisäistä tietoa.

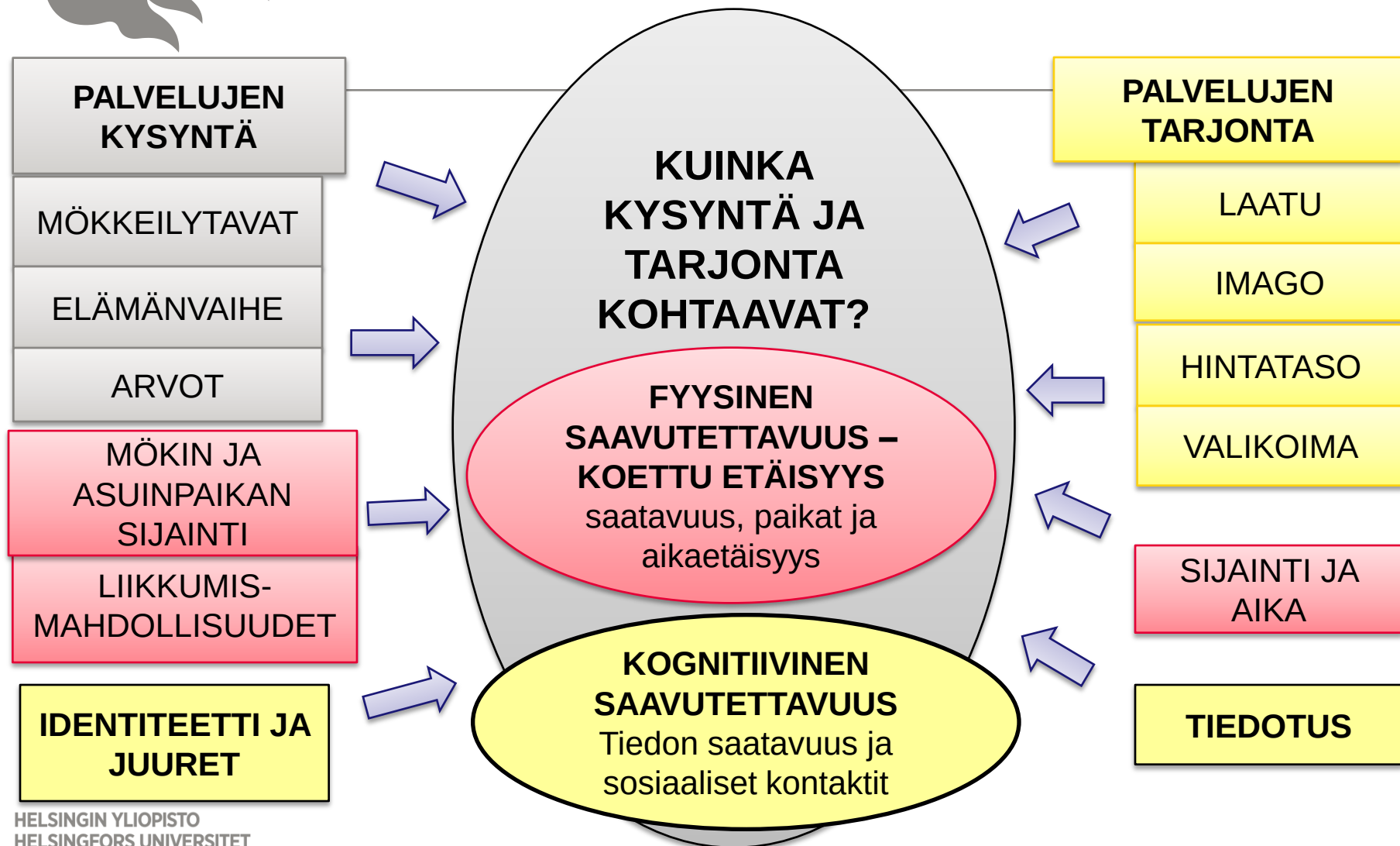
3. Varustetason nousu, myös omakotimaisia vapaa-ajan asuntoja. Mökkien huoltoa tarjoavia yrityksiä.

4. Mökkeilytyylit eriytyvät ja juuret alueille löytyvät. Monia mökkejä samoilla perheillä. Kotitalouspalvelujen käyttö yleistä. Niitä tarjoavat sekä valtakunnalliset että paikalliset yritykset.

Saavutettavuustekijät vapaa-ajan asukkaiden palveluissa (Rantanen ym. 2012)

Mökkeilytyylin murros kumpuaa muutoksista elämänvaiheessa ja mökkeilynäkemyksessä

Mökkeilytyylin muutos liittyy työn merkitystä korostavien sukupolvien ikääntymiseen ja vaikutuksen vähenemiseen* (om. keskim. 62 v).

Elämänvaiheen muutokseen liittyvä palvelujen käytön kasvu. Eläkeläiset, jotka viettävät paljon aikaa mökillä ja joiden liikkuminen vaikeutunut.

Mökkeilynäkemyksen muutokseen liittyvä palvelujen käyttö. Työssä olevat, jotka eivät halua "työleiriä" vaan aktiivilomailua. Usein uusia mökinomistajia.

Palveluympäristöjä ylläpitävää

Palveluympäristöjä muovaavaa

Mahdollisuuksia paikallisille palveluympäristöille

- Vanhemman sukupolven on ostettava palveluja, jos haluavat jatkaa mökkeilyä
- Palvelujen ja paikallisuuden arvostus on nousussa
- Nuoremmat sukupolvet ovat palvelujen ostamiselle lähtökohtaisesti suopeampia (kiireisyys, varallisuus, helppous)
- Piilevän kysynnän ”esiin houkuttelu” markkinoinnin sekä helpon saatavuuden avulla.

Uhkia paikallisille palveluympäristöille

- Tottumus ohjaa valtaosaa mökkeilijöistä - mökkeilyyn ei katsota liittyvän palvelujen käyttöä.
- Palveluympäristö ei ehdi reagoida nousevaan kysyntään ja palvelut haetaan kauempaa, vakituisesta asuinympäristöstä.
- Perinteiset kesämökit jäävät vähäiseen käyttöön (jälkipolvet eivät ole kiinnostuneet aktiivisesta mökkeilystä tai asuvat kaukana, mutta haluavat kuitenkin tunnesyistä pitää mökin itsellään).

(Osuustoiminnalliset) verkostoyritykset ratkaisuna palveluntarjonnan haasteisiin?

- Nousevaan kysyntään vastaaminen: Paikalliset huolto- ja kotitalouspalvelut sekä lähiruoka
- Löydettävyyden parantaminen: Yksi numero vastaa ja ohjaa eteenpäin. Markkinointiosaaminen.
- Sirpaleisten töiden kokoaminen suuremmiksi kokonaisuuksiksi.
- Voimavarojen kokoaminen ja osaamisen parantaminen.
- Logistiikan järkevöittäminen (alueellisuus)
- Sesongin laajentaminen?

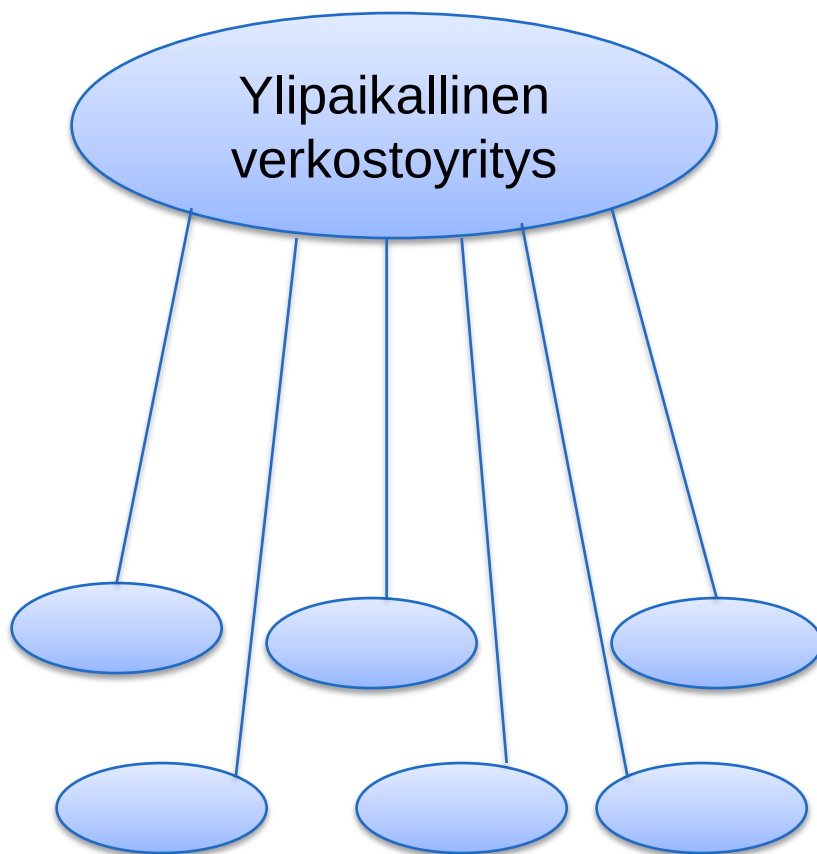
Paikallisesti toimiva vs. ylipaikallinen yritys - vai kumpikin?

Millä tasolla on omistus?

Skaalaedut (markkinointi ja hankinnat). Yrittäjien yhteistyö ja osaaminen

Paikalliset yrittäjät

Paikallisten yrittäjien tuttuus ja luotettavuus

6. Lisätietoa

- Palveluliiketoiminnasta kasvua litille: Tutkimus vapaa-ajan asukkaiden palveluista ja niiden saavutettavuudesta. Rantanen, M. & Hyryläinen (2012). Raportteja 81. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Palvelujen saavutettavuus muutoksessa: Maaseudun vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden palveluympäristön kehityssuunnat ja uudet mahdollisuudet. Rehunen, A. , Rantanen, M. , Lehtola, I. & Hiltunen, M. J. (2012). Raportteja 88. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Roolipelimetodi palvelumuotoilussa: Tapausesimerkkinä vapaa-ajan asukkaiden palvelujen kehittäminen Etelä-Savossa. Hyryläinen, T. , Rantanen, M. , Partinen, H. & Hytinkoski, S. (2012). Raportteja 78. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Vapaa-ajan asukkaat paikallisia palveluympäristöjä muovaamassa. Rantanen, M. & Hyryläinen, T. (2012) julkaisussa : Maaseudun uusi aika : maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti.
- Hoiva-alan yhteisyritys maaseudun sosiaalisena innovaationa. Rantanen, M. & Granberg, L. (2010) julkaisussa : Maaseudun uusi aika : maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti.
- Eteläsavolaisten vapaa-ajan asukkaiden muuttuvat palvelutarpeet. Rantanen, M. , Rouhiainen, V. , Särkkä-Tirkkonen, M. & Väisänen, H-M. (2009). Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, raportteja 40.